

Axborot Xurujiga Qarshi Mafkuraviy Kurash

Yo'ldoshev Husniddin G'ayratbek o'g'li¹

Anatatsiya: Maqola axborot xurujlariga qarshi kurashda mafkuraviy immunitetni shakllantirishning dolzarb vazifalariga bag'ishlanadi. Axborot olamning beqiyos darajada kengayishi va uning inson va jamiyat hayotiga ta'sir etishi bilan bog'liq masalalar tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: axborot, axborotlashtirish, mafkura, g'oya, mafkuraviy immunitet, axloq, ma'naviy tahdid, globallashuv, g'oyaviy tarbiya.

Mafkuraviy bo'shliqni to'ldirish va mafkuraviy immunitetni shakllantirish barkamol avlod tarbiyasining muhim yo'nalishidir. Bugungi insoniyat turli xil g'oyalar va siyosiy kurashlar butun jahon miqyosida avj olayotgan, g'oyaviy qaramaqarshiliklar keskinlashayotgan bir sharoitda yashamoqda. Bugungi kunda globallashuv shiddatining tobora avj olishi g'oyaviy-mafkuraviy kurashlarning kuchayishiga zamin yaratmoqda. XXI asrga kelib axborotning qudratli qurolga aylanishi, afsuski, ayrim hollarda undan g'arazli va buzg'unchi maqsadlardan foydalanishga intilish tobora kuchaymoqda. Xususan, mazkur qurol yordamida harbiy kuchlar orqali amalga oshirib bo'lmaydigan maqsadlarga bevosita erishish mumkin. Bugungi kunda axborotdan vayronkor qurol sifatida foydalanish maqsadida ayrim yetakchi davlatlar o'zga mamlakat aholisi ongi va dunyoqarashini o'zgartirish maqsadida g'oyaviy, mafkuraviy ta'sir o'tkazishga alohida e'tibor qaratishmoqda.

Mafkuraviy-g'oyaviy tahdid sifatida namoyon bo'layotgan axborot xuruji orqali inson qalbi va ongini zabt etishga bo'lgan harakatlar tobora kuchaymoqda. Binobarin, axborot xuruji orqali inson ma'naviyatiga salbiy ta'sir etuvchi g'oyalar: axloqiy buzulqilik, zo'ravonlik, xudbinlikka zamin yaratuvchi yot oqimlar ta'siri insonlarni manqurtlikka yo'naltiruvchi illatlarni ijtimoiy namoyon bo'layotganligi barchamizdan jiddiy fikrlashni talab etmoqda. Bu haqda O'zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti Islom Karimov: "Hozirgi kunda jahonda iqtisodiy kurash bilan birga, mafkuraviy qarama-qarshilik ham kuchayib bormoqda. Mafkuraviy kurash-bu avvalo, siyosiy kurash degani. Har bir mamlakatning siyosiy, iqtisodiy, ma'naviy nuqtai nazardan manfaati bo'lishi tabiiy hol. Bularning orasida ma'naviyat sohasidagi manfaat va kurash eng muhim jabha hisoblanadi", -deya ta'kidlagan bejiz emas, albatta. Zero, globallashuv sharoitida mafkuraviy kurash eng katta ta'sirchan kurash sifatida namoyon bo'lmoqda. Aynan, mafkura poligonlarida olib borilayotgan kurash uchun juda katta sarmoyalar safarbar qilinayotganligi tobora oydinlashmoqda.

Globallashuv sharoitida dunyo miqyosida OAV, matbuot, Internetdagi ijtimoiy tarmoqlar orqali jamiyat va davlat ahamiyatiga molik rang-barang axborot va ma'lumotlar tarqatilmog'da. Ayniqsa, Internet veb sahifalari orqali turli siyosiy kuchlar o'zlarining g'arazli va buzg'unchi g'oyalarini targ'ibot etish orqali o'z manfaatlarini yo'lida foydalanishayotganligini ta'kidlash o'rinlidir. Globallashuv shiddatining tobora avj olishi internet orqali mafkuraviy g'oyaviy ta'sir o'tkazishning o'ziga xos jihati sifatida namoyon bo'lmoqda. Zero, mafkuraviy ta'sir ko'rsatishda internet katta mablag' talab qilmagan holda yuqori samara beradi. Islom Karimov: "Hozirgi vaqtda dunyoda kim hukmronlik qilayapti, deb so'rasangiz, kim axborotkommunikatsiya tizimiga egalik qilayotgan bo'lsa, o'sha xukmronlik qilayapti, deb javob bergan bo'lardim. Bugun biz juda murakkab sharoitda hayot kechirmoqdamiz. Hozirgi vaqtda dunyoda bo'layotgan turli voqea-hodisalar, tez o'zgarayotgan hayot jarayonlari ertaga qanday oqibatlariga olib kelishi mumkinligini oldindan tasavvur qilish qiyin. Dunyoda turli informatsiya oqimlari, axborot makonlari va manbaalari, mafkura poligonlari ko'p. Ulardan qaysisi to'g'ri, qaysisi ishonchli, qaysi biri g'arazli ekanini farqlash oson bo'lmayapti. Mana, Internetni olaylik, unda nimalar yo'q, hamma narsa bor.

Yolg'on ham, to'g'ri narsa ham bor. Hatto, odamlarning kurakda turmaydigan rasvo fikrlarini ham internetdan topish mumkin. Biz bolalarimizni ana shunday aldov va yolg'on ma'lumotlar girdobida, buzuq, zararli g'oya va mafkuralar qarshisida yolg'iz qoldirolmaymiz. Ularni asrash uchun internetni eplash, to'g'ri o'zanga solish, ta'bir joiz bo'lsa, Internetni jilovlash kerak", - deya alohida ta'kidlab o'tgan edi. Shu tariqa, ijtimoiy tarmoqlar orqali jamiyatga turli tuman axborot va ma'lumotlarni tarqatilishi inson qalbi va ongiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Natijada, 898 o'zida yot g'oyalarni aks etuvchi axborotlar yoshlar ongiga singdirilishi oqibatida salbiy holatlarni keltirib chiqarishini anglash lozim. Aynan, Internet va boshqa kommunikatsiya vositalarining o'ta rivojlanib ketishi axborot tarqatish, xususan, g'oyaviy-mafkuraviy ta'sir o'tkazish imkonini borgan sari kengaytirib yubormoqda. Zero, har qanday axborot xurujlari orqali muayyan xalq, millatning mentaliteti, madaniyati, ma'naviyati, dini, davlatning informatsion-texnologik, harbiy infratuzilmasiga destruktiv tarzda nishonga olinayotganligi namoyon bo'lmoqda.

¹ 2-bosqich 201-guruh talabasi, Milliy g'oya ma'naviyat asoslari va huquq ta'lim yo'nalishi Ijtimoiy iqtisodiyot fakulteti, Andijon davlat universiteti

Aynan, yoshlar qalbi va ongiga salbiy ta'sir ko'rsatadigan yuqori texnologik vositalar tizimi asosidagi maxsus dezinformatsion (ataylab noto'g'ri tarqatilgan axborot) axborotlar tarqatish oqibatida yoshlar g'oyaviy va mafkuraviy ta'sir o'tkazishga urinish tobora kuchaymoqda. Shu o'rinda axborot xuruji deganda muayyan kuchlar tomonidan yoshlar ongi va qalbiga yot g'oyalarni singdirish maqsadida ularning hissiyotlari, e'tiqodi va tuyg'ulariga ta'sir etishning mafkuraviy omillaridan, jamiyat turmush tarzi va mentalitetdagi o'zgarishlarni amalga oshirish uchun unga ma'naviy, moddiy, ruhiy ta'sir o'tkazishning noan'anaviy va noxolis usullaridan foydalanish asosida siyosiy maqsadlarini amalga oshirish tushuniladi. Shu tariqa, axborot xurujlari ta'sirida madaniyatsizlik, e'tiqodsizlik kabi bir qator "ta'limotlarini" oshkora, ba'zan esa yashirin tarzda targ'ib etilmoqda. Natijada, milliy ruh, millatning o'ziga xosligi va uning asriy qadriyatlariga raxna solish orqali zimdan yemirishga zamin yaratmoqda. Bugungi kunga kelib, dunyoning "ayrim" siyosiy markazlari axborot xurujlarini amalga oshirish orqali rivojlanayotgan mamlakatlarning jahon axborot makoniga chiqish jarayonini izdan chiqarishiga intilmoqda.

O'z navbatida, mazkur fikrlar zahirida axborot xurujlarini uyushtirish oqibatida millatning azaldan shakllangan qadriyatlari, milliy ma'naviyat va madaniyatga zarba berish orqali mamlakat miqyosida amaldagi boshqaruv tuzumiga nisbatan norozichilik kayfiyatlarini keltirib chiqarish natijasida o'zaro diniy, milliy, etnik ziddiyatlar tufayli barqarorlikni izdan chiqishi uchun zamin yaratishini anglash lozim. Yurtimizda fuqarolarimiz qalbi va ongida o'zida g'arazli va buzg'unchi g'oyalarni namoyon etuvchi axborot xurujlarini oldini olishda quyidagi omillarga alohida e'tibor qaratishni taqozo etmoqda:

- milliy manfaatlarimiz, hayot tarzimizga mutlaqo zid bo'lgan, o'zida zararli g'oyalar, mafkuraviy xurujlarni namoyon etuvchi axborot xurujlarining mohiyatini anglash, aniqlash orqali uning asl mohiyatini ochib berish;
- milliylikimizga yot bo'lgan, yoshlarimiz ongi, qalbini egallashga qaratilgan axborot xurujlari tahdidiga qarshi jamiyatning barcha qatlamlarini mafkuraviy qurollantirish;
- milliy ma'naviyatimizga rahna solish orqali milliy o'zlikni anglashga putur yetkazuvchi axborot xurujlariga yo'l qo'ymaslik;
- yurtimizga chetdan "o'zgacha" madaniyatni targ'ib etuvchi axborot xurujlarining turli xil tahdidlaridan asrash, unga qarshi kurashda uzluksiz ta'limning barcha bosqichlarini, nodavlat notijorat tashkilotlarini bir maqsad yo'lida safarbar etish. Bugun biz axborot almashinuvi jadallashgan, tinimsiz yangilanib borayotgan davrda, ya'ni globallashuv sharoitida yashayapmiz. Globallashuv jarayoni ilm-fan, texnika taraqqiyoti bilan birgalikda inson ma'naviyatiga ham o'zining sezilarli ta'sirini ko'rsatmoqda. Axborot inqilobi davom etayotgan hozirgi zamonda axloqiy-ma'naviy o'zlikni saqlab qolish, vatanparvarlik kabi ma'naviy qadriyatlarni tarbiyalash dolzarblashib bormoqda.

Globallashuv jarayonida moddiy, ma'naviy imkoniyatlar, eng zamonaviy informatsion vositalar – kompyuter, internet, uyali aloqa vositalari va boshqa zamonaviy texnika vositalaridan foydalanilmoqda. Sirdan qaraganda, ana shu vositalar bugun insoniyat turmush-tarzining rivojlanishi, ayniqsa, endi taraqqiyot yo'liga kirgan mamlakatlar va xalqlarning moddiy jihatdan yaxshilashga, umumjahon demokratik qadriyatlar tizimiga kirib borishlari va ularning ma'naviy - ma'rifiy darajalarini o'sib borishiga ijobiy ta'sirini o'tkazayotganday ko'rinmoqda. Haqiqatan ham, hozirgi zamonaviy informatsion vositalardan biri bo'lgan internet fan, texnika va texnologiya sohasida qo'lga kiritilgan yutuqlarni qisqa muddatlarda ommaviylashishini ta'minlamoqda.

Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyev internet haqida to'xtalib o'tib, quyidagi fikrni bildirgan, "Eng tezkor axborot vositasi – internet hayotimizga tobora chuqur kirib 900 borayotganini alohida qayd etish lozim. Hozirgi vaqtda global tarmoqda Uz domenli veb-saytlar, axborot portallari soni 400 dan oshib ketgani, ularning aksariyati xorijiy tillarda ham faoliyat ko'rsatayotgani, ushbu yo'nalishda yangi ijodiy avlod – Internet jurnalistlari shakllanib borayotgani e'tiborga sazovordir". Internet ommaviy kommunikatsiya ta'sirini eng baland pog'onaga ko'tardi, veb-saytga joylashtirilgan birgina ma'lumotni yashin tezligida dunyo bo'ylab tarqatish imkonini berdi. Hozirgi tahlikali zamonda internet tarmog'i orqali tarqatilyotgan g'arazli ma'lumotlar, vayronkor g'oyalar, odob-axloqni yemiruvchi illatlar yosh avlodning har biriga ta'sir o'tkazmoqda. Keyingi paytlarda internet orqali buzg'unchilikka chaqiruvchilar, global tarmoqdan qabih maqsadda foydalanuvchilar ko'payib bormoqda. Jahon axborot tarmog'iga kirayotgan yoshlar soni soat sayin ortmoqda. Masalan, O'zbekistonda internetdan foydalanuvchilar soni 2008 yilda 2 million bo'lsa, 2016 yilda 13 milliondan oshganini, ularning aksariyati yoshlar ekanini alohida qayd etish lozim. Asosiy masala – internetdan kim qanday foydalanishida. Hozir yosh bola ham kompyuterni bemalol ishlata oladi. Bir qarashda, buning yomon joyi yo'qdek, Ammo haddan oshilsa, nazorat bo'shshsa, oqibati ayanchli bo'ladi. Bugun shaxsni manqurtga aylantirish uchun Chingiz Aytmatov yozganidek, tuya terisini odamning taqir boshiga kiydirish shart emas. Endi sodir bo'ladigan urushlar jang maydonida emas, balki mafkura poligonida yuz beradi. Shu jihatdan qaraganda, yoshlarning ko'p vaqtini internetda behuda sarflashi katta fojidadir. Bu bilan internetni cheklash kerak degan fikrdan yiroqmiz, chunki har bir narsani ijobiy va salbiy tomonlari bo'ladi. Shundan kelib chiqib, Birinchi Prezident I.Karimovning internet haqidagi quyidagi fikrlarini eslash joiz, "...Albatta, internet orqali dunyoning istalgan nuqtasi bilan tezkor aloqa o'rnatish, zudlik bilan zarur axborot va ma'lumotlarni olish, bilim va ma'rifatni oshirishda uning beqiyos o'rni va ahamiyati borligini hech kim inkor etolmaydi. Biz odamlarimizning internet imkoniyatlaridan yanada kengroq foydalanishga bo'lgan intilishlarini har tomonlama qo'llab-quvvatlaymiz. Takror bo'lsa-da, aytmoqchiman – axborot olamida qandaydir devor o'rnatish, o'z qobig'iga o'ralib, mahdudlikka yuz tutish yo'li bizga aslo ma'qul emas".

Internet insonlarga fikr almashish, ma'lumotlarni tez va oson olish, foydaliyu zarali xabarlarni hech bir moneliksiz tarqatishga imkoniyatlar ochdi, geografik chegaralardan oshdi va uzoq masofalarni yaqin qilmoqda. Internetni noto'g'ri ishlatish xatarli oqibatlarga, salbiy natijalarga sabab bo'lib, o'nnglanmas zarari ortib bormoqda. Ya'ni internet buzg'unchi g'oyalari, yovuz qarashlar va behayo ma'lumotlar tarqalishiga sabab bo'lmoqda. Bu esa yosh avlodning oilaviy hayotdan, ijtimoiy munosabatlardan uzoqlashuviga, buzg'unchi g'oyalarga tobe bo'lishiga, befoyda suhbatlarga, vaqtni zoye ketishiga olib kelmoqda.

Xulosa qilib aytganda, bugungi kunda axborot xuruji va uning oldini olish hamda bartaraf etishning eng samarali usuli sifatida, avvalo, yoshlar o'rtasida ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarni muntazam o'tkazish, ularni doimo ogohlikka da'vat etish orqali yurtimizning istiqbolli reja va maqsadlarini amalga oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Islom Karimov. Ona yurtimiz baxtu iqboli va buyuk kelajagi yo'lida xizmat qilisheng oliy saodatdir. – T., “O‘zbekiston”. NMIU. 2015. –
2. Karimov I.A. Hayot sinovlarida toblangan Qashqadaryo eli har qanday yuksak marrani egallashga qodir. -T., “O‘zbekiston”. 2016.
3. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz T.: “O‘zbekiston” NMIU, 2017
4. Yahyo Muhammad Amin. Internetdagi tahdidlardan himoya–T.: “Movaraunnahr”, 2016.